

НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

Фонарьова Тетяна Анатоліївна

УДК 331.103.15:658.13

ДИСЕРТАЦІЯ
ФОРМУВАННЯ РИНКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ МЕТАЛУРГІЙНИХ
ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ ОЦІНКИ ВИКОРИСТАННЯ ЇХ
ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Спеціальність 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)
07 – управління та адміністрування

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Т. А. Фонарьова

(підпис, ініціали та прізвище здобувача)

Науковий керівник: Корогод Наталія Петрівна, кандидат педагогічних наук,
доцент

*Згідно з результатами
з першоподаною дисертацією
вважаю її науковою працею*

Харків 2020

Супрунчук Л. П.

АНОТАЦІЯ

Фонарєва Т. А. Формування ринкового потенціалу металургійних підприємств на основі оцінки використання їх людського капіталу. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)». Національна металургійна академія України, м. Дніпро. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, 2019.

У дисертаційній роботі здійснено постановку та запропоновано вирішення важливого для економіки України завдання формування ринкового потенціалу металургійних підприємств з врахуванням оцінки використання їх людського капіталу.

На основі аналізу характеру і тенденцій розвитку досліджень ринкового потенціалу запропоноване авторське визначення в якому під ринковим потенціалом підприємства розуміються можливості й ризики розвитку підприємства під впливом керованих та некерованих чинників ринку.

Для підтвердження змісту отриманого визначення виконано аналіз можливостей оцінки ринкового потенціалу підприємства та чинників, що впливають на його величину.

Запропоновано оціночний механізм капіталізації ринкового потенціалу підприємства, який включає: аналіз цільового ринку; визначення загальних та специфічних характеристик його складових; вибір оціночного підходу з обґрунтуванням вартісних та інтегральних показників (зокрема ринкової позиції), а також визначення ефективності капіталізації ринкового потенціалу (коефіцієнта капіталізації).

Доведено, що поняття «ринкового потенціалу» та «людського капіталу» є взаємозв'язаними. Кількісною характеристикою цього зв'язку є параметр «вартість капіталу», аналітична база якого побудована на методах капіталізації

підприємства. Розроблено структурно-логічну схему взаємозв'язку основних наукових понять розглянутих у дослідженні («людський капітал – капіталізація – вартість підприємства – ринковий потенціал»).

У роботі з'ясовано, що для ефективного функціонування та розвитку підприємства на ринку необхідно реалізувати його ринковий потенціал, а результатом реалізації ринкового потенціалу підприємства виступають як отримані доходи та ринкова вартість підприємства, так й інтегральні критерії, які відображують ринкову частку підприємства, його ринкову позицію та конкурентну репутацію.

Для обґрунтування та визначення майбутніх стратегічних перспектив розвитку підприємства сформовано оціночну базу ринкового потенціалу підприємства, яка складається з відповідних ресурсів – активів підприємства, витрат та не фінансових показників діяльності.

Встановлено що, оцінка людського капіталу здійснюється в процесі капіталізації його складової – трудового потенціалу, величина якого, в свою чергу, виступає вартісною оцінкою трудових ресурсів підприємства.

Для вдосконалення оціночного інструментарію людського капіталу, як елементу ринкового потенціалу підприємства, в роботі досліджено, етапи розвитку сутності поняття людського капіталу. На основі проведених досліджень, сформований підхід, в якому людський капітал розглядається, як частка вартості підприємства та враховуються відмінності окремих форм капіталу, а саме економічна форма – частка, яка може безпосередньо визначатися вартісними показниками); культурна – частка, яка конвертується в економічний капітал частково – здатності, компетенції людини тощо; соціальна – у вигляді різного роду соціальних атрибутів, «зв'язків», connections); символічна – вид капіталу, що має визнання у суспільстві – престиж, репутація, честь тощо. У роботі досліджено економічна форма людського капіталу (тобто вона може безпосередньо визначатися вартісними показниками), як частка вартості підприємства і як реальне джерело коштів, які можуть бути

безпосередньо інвестовані у розвиток конкретної людини або групи команди, колективу, нації тощо.

Доведено, що кожна особа за час свого життя накопичує власний людський капітал. При цьому, ринкова вартість її праці та дохід, від вкладених в її розвиток підприємством коштів, і є та ціна, яку сплачує підприємство за можливість використання (запозичення) індивідуального людського капіталу і, згідно теорії відсотка, визначається як частка від основної суми капіталу, та виражає вартість послуги, яка забезпечується цим капіталом у момент його участі у виробничому процесі, як його тимчасового чинника.

На основі запропонованої оціночної бази ринкового потенціалу, сформовано підходи до урахування людського капіталу, як його елементу. Для цього спеціально розроблені облікові документи, інформація з яких, є базою для формування балансу людського капіталу в системі управлінського обліку підприємства.

На прикладі ринкової історії ПАТ «ЄВРАЗ – Дніпровський металургійний завод» встановлена сумарна недооцінка ринкової вартості підприємства за рахунок накопиченої вартості людського капіталу.

Для визначення галузевих характеристик ринкового потенціалу сучасних вітчизняних металургійних підприємств в роботі сформовано поняття трансформаційного розвитку.

Розрахована та представлена динаміка основних вартісних показників людського капіталу та проаналізовано тенденції трансформаційних процесів в гірничо-металургійному комплексі України, що впливають на ефективність використання людського капіталу металургійними підприємствами і, як наслідок, на реалізацію їх ринкового потенціалу.

Сформовано блок-схему аналізу чинників формування ринкового потенціалу металургійного підприємства на основі якої досліджено значущість впливу показників вартості людського капіталу на ринковий потенціал металургійних підприємств групи Металургпрому (16 металургійних та

феросплавних заводів цієї групи виготовляють понад 50% усієї продукції гірничо-металургійного комплексу).

За допомогою кластерного аналізу визначено інтегральну характеристику – ринкову позицію металургійного підприємства серед своїх найближчих конкурентів на цільовому ринку.

Результати досліджень, підтверджують наявність взаємозв'язку та обґрунтовують вплив показників оцінки використання людського капіталу на ринкову позицію металургійних підприємств та, відповідно, й на реалізацію їх ринкового потенціалу.

Ключові слова: ринковий потенціал, формування, людський капітал, механізм капіталізації, індекс ефективності використання, ціна залучення, конкурентна позиція.

Список публікацій здобувача

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1 Фонарьова Т. А. Пошук шляхів підвищення ефективності використання робочої сили (людського капіталу) підприємств ГМК України / Т. А. Фонарьова // Збірник наук. праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економ. науки: у III ч. – Черкаси : ЧДТУ, 2011. – Вип. 27. – Ч. I. – С. 134–137.

2 Фонарьова Т. А. Розвиток теорії людського капіталу у працях нобелівських лауреатів з економіки / Т. А. Фонарьова // Економічний простір: збірник наук. пр. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2011. – № 49. – С. 104–111.

3 Фонарьова Т. А. Удосконалення методичних принципів оцінки вартісних показників людського капіталу / Т. А. Фонарьова, В. І. Черняк // Економічний простір : збірник наукових праць. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2011. – № 52/2. – С. 140–150.

Здобувачем визначено критерії оцінки людського капіталу на усіх рівнях його використання.

4 Фонарьова Т. А. Методика формування управлінського балансу для обліку вартісних показників людського капіталу підприємства [Електронний ресурс] / Т. А. Фонарьова, А. С. Моїсєєв, В. І. Черняк // Ефективна економіка. – 2011. – № 7. – Режим доступу до журналу: [http:// www.economy.nauka.com.ua](http://www.economy.nauka.com.ua).

Здобувачем обґрунтовано доцільність використання показників індексу ефективності та середньої ціни людського капіталу в системі управлінського обліку підприємства.

5 Фонарьова Т. А. Обґрунтування комплексу кількісних характеристик для визначення вартісних параметрів управління людським капіталом / Т. А. Фонарьова // «Економіка промисловості»: Науково-практичний журнал. – Донецьк : Інститут економіки промисловості НАН України, 2011. – № 2-3 (54-55). – С. 278–283.

6 Фонарьова Т. А. Людський капітал як економічний, культурний і соціальний феномен [Електронний ресурс] / Т. А. Фонарьова // «Економіка та суспільство» . – 2017. – Вип. № 9. – Режим доступу до журналу : <http://economyandsociety.in.ua>

7 Фонарьова Т. А. Оцінка динаміки вартісних показників людського капіталу у промисловості / Т. А. Фонарьова, В. І. Черняк // «Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління». –2019. – Том 30 (69). – № 3. – С. 103–108.

Здобувачем розраховані галузеві індекси ефективності індивідуального людського капіталу та ціни його використання.

8. Фонарьова Т. А. До питання структури інтелектуального капіталу та оцінки людського капіталу, як його складової при визначенні ринкової вартості підприємства металургійної галузі / Н. П. Корогод, Т. А. Фонарьова // Теорія і практика металургії, 2019. – Дніпро: НМетАУ. – № 1. – С. 50–57.

Здобувачем виконаний розрахунок дооцінки ринкової вартості підприємства з врахуванням оціночних показників людського капіталу.

9 Фонарьова Т. А. «Управление рыночным потенциалом предприятия на основе стоимостных показателей человеческого капитала в условиях горнометаллургического комплекса Украины» / Т. А. Фонарьова // Научный журнал «Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук». – Москва : «Литера», 2013. – № 02(49). – С. 136–141.

10 Tetiana Fonarova «System basis for studying the interaction of national and individual human capital» / T. Fonarova, V. Chernyak // Baltic Journal of Economic Studies. – Riga : Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2017. – Volume 3. – Number 4. – P. 265–271.

Здобувачем визначено вартісні параметри, які характеризують людський капітал на різних рівнях його прояву.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

11 Фонарьова Т. А. Дослідження моделей обліку та оцінки людського капіталу / Т. А. Фонарьова // Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Моделювання та прогнозування економічних процесів», (Київ, 7-9 грудня 2011 р). – Київ : НТУ «КПІ», 2011. – С. 83–84.

12 Фонарьова Т. А. Дослідження та оцінка вартісних показників людського капіталу в умовах ПАТ «ЄВРАЗ – ДМЗ ім. Петровського» / Т. А. Фонарьова // Матеріали всеукраїнської наукової конференції «Освіта і наука в Україні», (Дніпропетровськ, 21-22 червня 2013 р). – Дніпропетровськ : РоялПринт, 2013. – Ч. II. – С. 42 – 44.

13 Фонарьова Т. А. Модель факторів впливу вартості людського капіталу на ринковий потенціал підприємства / Т. А. Фонарьова // Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Ефективні моделі управління в сучасних умовах: теорія і практика», (Кіровоград, 10-11 червня 2016 р.). – Кіровоград : «Ексклюзив-Систем», 2016. – С. 241–243 с.

14 Фонарьова Т. А. До питання мотивації інтелектуальної та творчої діяльності персоналу в управлінні проектами / Н. П. Корогод, Т. А. Фонарьова // Матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції «Управління

проектами: стан та перспективи». – Миколаїв : Видавець Торубара В. В., 2019. – С. 38–40.

Здобувачем досліджуються фактори, що обумовлюють максимізацію одержуваного економічного ефекту від творчих рішень людини, як носія людського капіталу.

які додатково відображають наукові результати дисертації:

15 Фонарьова Т. А. Комплексний аналіз впливу характеристик на сталий розвиток підприємства в умовах корпоратизації / К. Ф. Ковальчук, Л. С. Квасова, Г. Ю. Шпортько, Т. А. Фонарьова, Ю. В. Сивопляс // Стійкий розвиток регіонів України на базі кластеризації та корпоратизації (галузевий аспект): кол. монографія; під заг. ред. К. Ф. Ковальчука. – Дніпропетровськ : ІМА-прес, 2012. – С. 212–221.

Здобувачем розроблені рекомендації щодо врахування вартісних показників людського капіталу, як фактору сталого розвитку підприємства.

16 Фонарьова Т. А. Визначення ринкового потенціалу, як складової інвестиційної привабливості підприємства / Т. А. Фонарьова, А. Ф. Санін // Сучасні концепції, передумови та перспективи розвитку підприємств України (управлінський аспект): кол. монографія; під заг. ред. К. Ф. Ковальчука. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. – С. 87–94.

Здобувачем доповнено поняття «ринковий потенціал» та обґрунтований його вплив на інвестиційну привабливість підприємства.

17 Фонарьова Т. А. Галузеві особливості дослідження та оцінки впливу вартісних показників людського капіталу на ринковий потенціал в умовах металургійних підприємств України / Т. А. Фонарьова, Д. Є. Козенков // «Сучасні технології управління на підприємстві»: кол. монографія; під заг. ред. К. Ф. Ковальчука. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – С. 262–273.

Здобувачем визначено вартісні показники людського капіталу для різних галузей народного господарства.

18 Фонарьова Т. А. Галузеві особливості людського капіталу в системі факторів формування ринкового потенціалу підприємства / Т. А. Фонарьова,

А. Ф. Санін // «Інноваційно-інвестиційні, ресурсні та управлінські складові розвитку підприємств-учасників інтеграційних об'єднань»: Міжнародна кол. монографія; під заг. ред. К. Ф. Ковальчука. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – С. 404–410.

Здобувачем обґрунтовано вплив людського капіталу на формування ринкового потенціалу підприємств різних галузей.

SUMMARY

Fonarova T.A. Formation of market potential of metallurgical enterprises on the basis of assessment of the use of their human capital. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of Candidate of Economic Sciences in specialty 08.00.04 – economy and management of the enterprises (by types of economic activity). – National metallurgical Academy of Ukraine, Dnipro, 2019. – National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute», Kharkiv, 2019.

In the dissertation the formulation is made and the solution of the problem of formation of the market potential of metallurgical enterprises important for the economy of Ukraine taking into account the estimation of the use of their human capital is offered.

On the basis of the analysis of the nature and tendencies of the development of market potential research, the proposed author's is defined in which under the market potential of the enterprise are understood the opportunities and risks of the enterprise development under the influence of managed and unmanaged factors of the market.

In order to confirm the content of the obtained definition, an analysis of the possibilities of assessing the market potential of the enterprise and the factors that may affect its value was performed.

The author's conception of the evaluation mechanism by capitalization of the market potential of the enterprise is proposed, which includes: analysis of the industry market and determination of the structure of the market potential; determination of general and specific characteristics of market potential components; choice of valuation approach: determination of value and integral indicators (in particular market position), and determination of capitalization efficiency of market potential (capitalization ratio).

In order to substantiate the relationship between «market potential» and «human capital» within the logical chain «human capital - capitalization - enterprise value - market potential», a quantitative characteristic, which determines the homogeneity of

this chain, is considered to be the parameter «cost of capital», the analytical base of which built on enterprise capitalization methods.

In the work it is proved that for the effective functioning and development of the enterprise in the market it is necessary to realize its market potential, and as a result of realization of the market potential of the enterprise act both the received income and market value of the enterprise, as well as integral criteria that reflect the market share of the enterprise, its market position and competitive position. reputation.

In order to substantiate and determine the future strategic prospects of the enterprise development, an estimation base of the market potential of the enterprise is formed, which consists of the corresponding resources and assets of the enterprise, expenses and non-financial indicators of activity.

It is established that, as the potential of an enterprise cannot be determined and managed solely on the basis of the market value of the enterprise, so the potential of human capital must include all possible systemic factors of its value formation.

To take into account human capital, as one of the assets of the enterprise, human capital is included in the estimation base of the market potential.

In order to improve the human capital appraisal toolkit, as an element of the enterprise market potential, the stages of development of the essence of the concept of human capital are investigated. Based on the conducted research, an approach has been developed in which human capital is considered as a share of the value of the enterprise and the differences of particular forms of capital, namely the economic form (a share that can be directly determined by the cost indicators) are taken into account; cultural – share that is converted into economic capital in part – ability, human competence, etc.; social – in the form of various social attributes – connections); symbolic – the kind of capital that is recognized in society – prestige, reputation, honor, etc.

It is proved that each person accumulates his own human capital during his life. The value of this accumulated individual human capital is in fact its market value, that is, it shows how much it costs to attract and retain a hired employee during the year.

It is substantiated that individual human capital should be considered as the property of the employee, with the market price of his labor and income from the funds invested in its development by the enterprise and is the price paid by the enterprise for the possibility of using (borrowing) individual human capital and according to percent theory is defined as the proportion (percentage) of the principal.

To determine the sectoral characteristics of the market potential of modern domestic metallurgical enterprises, the concept of transformational development has been formed.

The dynamics of the basic human capital indicators at the sectoral level are determined, and the tendencies of transformation processes in the mining and metallurgical complex of Ukraine, which affect the efficiency of human capital utilization of metallurgical enterprises and, as a consequence, the realization of their market potential, are analyzed.

Based on the proposed assessment base of market potential, approaches to accounting for human capital as its element have been formed.

The work deals with accounting of individual human capital by value indicators.

For information support of accounting of the state and estimation of the human capital in work the forms of the accounting cards are offered, information from which, should be the basis for formation of the management balance of the human capital in the system of management accounting of the enterprise.

On the example of the activity of PJSC «EVRAZ – DMZ» it is found that the total undervaluation of the market value of the enterprise taking into account the accumulated cost of human capital amounted to UAH 583 million.

An explicit model of analysis of factors of formation of market potential of metallurgical enterprise and estimation of indicators of use of their human capital has been formed. metallurgical complex).

Using cluster analysis and a set of market potential indicators of the above group of enterprises, the influence of human capital cost indicators on the integral characteristic of market potential – the market position of a metallurgical enterprise among its closest competitors in the domestic market – was proved.

Keywords: market potential, formation, human capital, mechanism of capitalization, efficiency index of use, price of attraction, competitive position.

List of publications of the applicant

in which the main scientific results of the dissertation are published:

1 Fonarova T. A. Poshuk shlyahiv pidvishennya effektivnosti vikoristannya robochoyi sili (lyudskogo kapitalu) pidpriyemstv GMK Ukrayini / T. A. Fonarova // Zbirnik nauk. prac Cherkaskogo derzhavnogo tehnologichnogo universitetu. Seriya: Ekonom. nauki: u III ch. – Cherkasi : ChDTU, 2011. – Vip. 27. – Ch. I. – P. 134–137.

2 Fonarova T. A. Rozvitok teorii lyudskogo kapitalu u pracyah nobelivskih laureativ z ekonomiki / T. A. Fonarova // Ekonomichnij prostir: zbirnik nauk. pr. – Dnipropetrovsk : PDABA, 2011. – № 49. – P. 104–111.

3 Fonarova T. A. Udoskonalennya metodichnih principiv ocinki vartisnih pokaznikov lyudskogo kapitalu / T. A. Fonarova, V. I. Chernyak // Ekonomichnij prostir : zbirnik naukovih prac. – Dnipropetrovsk : PDABA, 2011. – № 52/2. – P. 140–150.

Zdobuvachem viznachenno kriteriyi ocinki lyudskogo kapitalu na usih rivnyah jogo vikoristannya.

4 Fonarova T. A. Metodika formuvannya upravlinskogo balansu dlya obliku vartisnih pokaznikov lyudskogo kapitalu pidpriyemstva [Elektronnij resurs] / T. A. Fonarova, A. S. Moisyeyev, V. I. Chernyak // Efektivna ekonomika. – 2011. – № 7. – Rezhim dostupu do zhurnalu: <http://www.economy.nayka.com.ua>.

Zdobuvachem obgruntovano docilnist vikoristannya pokaznikov indeksu effektivnosti ta serednoyi cini lyudskogo kapitalu v sistemi upravlinskogo obliku pidpriyemstva.

5 Fonarova T. A. Obgruntuvannya kompleksu kilkisnih charakteristik dlya viznachennya vartisnih parametriv upravlinnya lyudskim kapitalom / T. A. Fonarova // «Ekonomika promislovosti»: Naukovo-praktichnij zhurnal. – Doneck : Institut ekonomiki promislovosti NAN Ukrayini, 2011. – № 2-3 (54-55). – P. 278–283.

6 Fonarova T. A. Lyudskij kapital yak ekonomichnij, kulturnij i socialnij fenomen [Elektronnij resurs] / T. A. Fonarova // «Ekonomika ta suspilstvo» . – 2017. – Vip. № 9. – Rezhim dostupu do zhurnalu : <http://economyandsociety.in.ua>

7 Fonarova T. A. Ocinka dinamiki vartisnih pokaznikov lyudskogo kapitalu u promislovosti / T. A. Fonarova, V. I. Chernyak // «Vcheni zapiski TNU im. V. I. Vernadskogo. Seriya: Ekonomika i upravlinnya». – 2019. – Tom 30 (69). – № 3. – P. 103–108.

Zdobuvachem rozrahovani galuzevi indeksi efektivnosti individualnogo lyudskogo kapitalu ta cini jogo vikoristannya.

8. Fonarova T. A. Do pitannya strukturi intelektualnogo kapitalu ta ocinki lyudskogo kapitalu, yak jogo skladovoyi pri viznachenni rinkovoyi vartosti pidpriyemstva metalurgijnoyi galuzi / N. P. Korogod, T. A. Fonarova // Teoriya i praktika metalurgiyi, 2019. – Dnipro: NMetAU. – № 1. – P. 50–57.

Zdobuvachem vikonanij rozrahunok doocinki rinkovoyi vartosti pidpriyemstva z vrahuvannyam ocinochnih pokaznikov lyudskogo kapitalu.

9 Fonarova T. A. «Upravlenie rynochnym potencialom predpriyatiya na osnove stoimostnyh pokazatelej chelovecheskogo kapitala v usloviyah gornometallurgicheskogo kompleksa Ukrainy» / T. A. Fonarova // Nauchnyj zhurnal «Aktualnye problemy gumanitarnyh i estestvennyh nauk». – Moskva : «Litera», 2013. – № 02(49). – P. 136–141.

10 Tetiana Fonarova «System basis for studying the interaction of national and individual human capital» / T. Fonarova, V. Chernyak // Baltic Journal of Economic Studies. – Riga : Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2017. – Volume 3. – Number 4. – P. 265–271.

Zdobuvachem viznachenno vartisni parametri, yaki harakterizuyut lyudskij kapital na riznih rivnyah jogo proyavu.

which certify the approbation of the dissertation materials:

11 Fonarova T. A. Doslidzhennya modelej obliku ta ocinki lyudskogo kapitalu / T. A. Fonarova // Materiali V Mizhnarodnoyi naukovo-praktichnoyi konferenciyi

«Modelyuvannya ta prognozuvannya ekonomichnih procesiv», (Kiyiv, 7-9 grudnya 2011 r). – Kiyiv : NTU «KPI», 2011. – P. 83–84.

12 Fonarova T. A. Doslidzhennya ta ocinka vartisnih pokaznikov lyudskogo kapitalu v umovah PAT «YeVRAZ – DMZ im. Petrovskogo» / T. A. Fonarova // Materiali vseukrayinskoyi naukovoyi konferenciyi «Osvita i nauka v Ukrayini», (Dnipropetrovsk, 21-22 chervnya 2013 r). – Dnipropetrovsk : RoyalPrint, 2013. – Ch. II. – P. 42 – 44.

13 Fonarova T. A. Model faktoriv vplivu vartosti lyudskogo kapitalu na rinkovij potencial pidpriyemstva / T. A. Fonarova // Tezi dopovidej Mizhnarodnoyi naukovopraktichnoyi konferenciyi «Efektivni modeli upravlinnya v suchasnih umovah: teoriya i praktika», (Kirovograd, 10-11 chervnya 2016 r.). – Kirovograd : «Eksklyuziv-Sistem», 2016. – P. 241–243.

14 Fonarova T. A. Do pitannya motivaciyi intelektualnoyi ta tvorchoyi diyalnosti personalu v upravlinni proektami / N. P. Korogod, T. A. Fonarova // Materiali XV Mizhnarodnoyi naukovopraktichnoyi konferenciyi «Upravlinnya proektami: stan ta perspektivi». – Mikolayiv : Vidavec Torubara V. V., 2019. – P. 38–40.

Zdobuvachem doslidzhuyutsya faktori, sho obumovlyuyut maksimizaciyu oderzhuvanogo ekonomichnogo efektu vid tvorchih rishen lyudini, yak nosiya lyudskogo kapitalu.

which additionally reflect the scientific results of the dissertation:

15 Fonarova T. A. Kompleksnij analiz vplivu harateristik na stalij rozvitok pidpriyemstva v umovah korporatizaciyi / K. F. Kovalchuk, L. S. Kvasova, G. Yu. Shportko, T. A. Fonarova, Yu. V. Sivoplyas // Stijkij rozvitok regioniv Ukrayini na bazi klasterizaciyi ta korporatizaciyi (galuzevij aspekt): kol. monografiya; pid zag. red. K. F. Kovalchuka. – Dnipropetrovsk : IMA-pres, 2012. – P. 212–221.

Zdobuvachem rozrobleni rekomendaciyi shodo vrahuvannya vartisnih pokaznikov lyudskogo kapitalu, yak faktoru stalogo rozvitku pidpriyemstva.

16 Fonarova T. A. Viznachennya rinkovogo potencialu, yak skladovoyi investicijnoyi privablivosti pidpriyemstva / T. A. Fonarova, A. F. Sanin // Suchasni koncepciyi, peredumovi ta perspektivi rozvitku pidpriyemstv Ukrayini (upravlinskij aspekt): kol. monografiya; pid zag. red. K. F. Kovalchuka. – Doneck : LANDON-XXI, 2012. – P. 87–94.

Zdobuvachem dopovнено ponyattya «rinkovij potencial» ta obgruntovaniy jogo vpliv na investicijnu privablivist pidpriyemstva.

17 Fonarova T. A. Galuzevi osoblivosti doslidzhennya ta ocinki vplivu vartisnih pokaznikov lyudskogo kapitalu na rinkovij potencial v umovah metalurgijnih pidpriyemstv Ukrayini / T. A. Fonarova, D. Ye. Kozenkov // «Suchasni tehnologiyi upravlinnya na pidpriyemstvi»: kol. monografiya; pid zag. red. K. F. Kovalchuka. – Doneck : LANDON-XXI, 2013. – P.262–273.

Zdobuvachem viznachenno vartisni pokazniki lyudskogo kapitalu dlya riznih galuzej narodnogo gospodarstva.

18 Fonarova T. A. Galuzevi osoblivosti lyudskogo kapitalu v sistemi faktoriv formuvannya rinkovogo potencialu pidpriyemstva / T. A. Fonarova, A. F. Sanin // «Innovacijno-investicijni, resursni ta upravlinski skladovi rozvitku pidpriyemstv-uchasnikov integracijnih ob'yednan»: Mizhnarodna kol. monografiya; pid zag. red. K. F. Kovalchuka. – Doneck : LANDON-XXI, 2013. – P. 404–410.

Zdobuvachem obgruntovano vpliv lyudskogo kapitalu na formuvannya rinkovogo potencialu pidpriyemstv riznih galuzej.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ РИНКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ТА МІСЦЕ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В ПРОЦЕСІ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ.....	11
1.1. Сутність та чинники формування ринкового потенціалу підприємства.....	11
1.2. Характеристика складових ринкового потенціалу підприємства та підходів до їх оцінки.....	33
1.3. Капіталізація ринкового потенціалу підприємства та людського капіталу, як його складової.....	49
Висновки по розділу 1.....	61
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ЧИННИКА ФОРМУВАННЯ ЇХ РИНКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ.....	64
2.1. Формалізація логічно-понятійного ланцюгу «людський капітал – капіталізація – вартість підприємства – ринковий потенціал».....	64
2.2. Обґрунтування методичних положень для визначення вартісних параметрів оцінки людського капіталу.....	83
2.3. Особливості використання людського капіталу металургійних підприємств в умовах трансформаційних процесів галузі та економіки України.....	106
Висновки по розділу 2.....	121
РОЗДІЛ 3 АНАЛІТИЧНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ РИНКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ ОЦІНКИ ВИКОРИСТАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ.....	124
3.1. Формування методичних принципів побудови управлінського балансу людського капіталу підприємства.....	124

3.2. Визначення чинників ринкового потенціалу підприємства з урахуванням показників вартості людського капіталу в умовах ПАТ «ЄВРАЗ – Дніпровський металургійний завод».....	138
3.3. Дослідження формування ринкового потенціалу з урахуванням показників оцінки використання людського капіталу в практичних умовах підприємств металургійного сектору економіки.....	149
Висновки по розділу 3.....	172
ВИСНОВКИ.....	175
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	178
ДОДАТКИ.....	206